

De lange weg naar kansengelijkheid

Jef C. Verhoeven

Studiedag Onderwijs en Samenleving

19 september 2006

Studiedag Onderwijs en
Samenleving

Verhalen en hun functies

- Laten de realiteit zien achter de veralgemeningen
- Tonen nieuwe variabelen

China

Parijs

- Globalisering en neoliberalisme hebben kansengelijkheid een andere inhoud gegeven en op de achtergrond geduwd
- Zeer verschillende invulling van kansengelijkheid door verschillende betrokkenen (rector, student, ouders, etc.)

Drie vragen:

- 1) wat weten wij over de kansen(on)gelijkheid in het Vlaams onderwijs?
- 2) welk beleid wordt op dit vlak gevoerd en wat kan eventueel daaraan worden verbeterd?
- 3) hoe kan men de kansengelijkheid bevorderen bij het proces van de academisering van het hogescholeonderwijs?

1. Kansen(on)gelijkheid in het Vlaams onderwijs

- België en Vlaanderen hebben een lange traditie van een beleid ter ondersteuning van de kansengelijkheid.
- minister Frank Vandenbroucke:

“Ons onderwijsbeleid zal er dus in bestaan niet zozeer een gelijkekansenbeleid te voeren naast zoveel andere prioriteiten, maar gelijke kansen tot richtinggevend beginsel voor alle aspecten van het beleid te maken.”

Onderzoek van J. Van Damme e.a.

- socio-economische status van het gezin heeft een belangrijke, blijvende invloed op de studieloopbaan
- vroegere studieloopbaan in het lager en in het secundair onderwijs heeft een impact op de studieloopbaan na het secundair onderwijs
(ook onder controle van intelligentie en studieresultaten in 6e jaar van sec.ond.)
- Zittenblijven (in basis- of het secundair onderwijs) heeft een negatieve impact op de globale studieloopbaan.
- scholen en klassen kunnen een verschil maken wat de studieresultaten van de leerlingen betreft
- cognitief sterke klassen hebben heel wat voordeel voor elke leerling

- kansen van allochtonen zijn geringer dan deze van de autochtonen
- een hogere socio-economische status van de ouders heeft een positief effect op het bereiken van het hoogste onderwijsniveau
- allochtone leerlingen met zelfde prestatieniveau en intelligentieniveau bij begin van sec. onderwijs komen even ver in het sec. onderwijs als autochtonen
- recent onderzoek in basisonderwijs ondersteunt voorgaande
(achterstand bij socio-economisch zwakken, jongens, niet-Nederlandstalig)
- zowel kansarme als kansrijke scholen kunnen toegevoegde waarde realiseren voor hun leerlingen
- Verdienste van dit onderzoek: longitudinaal en multilevel

Problemen

- Begrippen verhullen een deel van de werkelijkheid
  - Bv. Zwakke socio-economische groep, ongeschoolde arbeider
- deze categorieën krijgen bepaalde connotaties die niet steeds stroken met de werkelijkheid
- kwantitatief onderzoek kan slechts een deel van variantie van de kansenongelijkheid verklaren

Dit roept de vraag op: waarom komt een deel van de leerlingen die thuis weinig economisch, cultureel of sociaal kapitaal hebben wel in het hoger onderwijs terecht en ontsporen anderen (met dezelfde kenmerken)?

Nood aan intensief, comparatief onderzoek van kleine groepen met behulp van observatie en kwalitatieve methoden

Nood aan zeer goed begrip van taal en cultuur van onderzochte groep

2. Beleid in verband met gelijke kansen

- Resultaten zijn enerzijds beperkt, maar ook indrukwekkend te noemen
bv. HO in Vlaanderen is een massaonderwijs
- Voorstellen worden hier beperkt tot positie van allochtonen in HO
- Wat kunnen wij leren uit Amerikaans onderzoek?

1) stigmabewustzijn van minderheidsstudenten

- studenten die met een bepaald stigmabewustzijn naar de universiteit trekken, worden daarin bevestigd
- mannen maken zich meer los van de universiteit dan vrouwen als zij gestigmatiseerd worden

Suggesties voor beleid

1) universiteiten zouden zich moeten inspannen om grotere aantallen minderheidsstudenten aan te trekken

d.w.z. - meer kansen om in te schrijven aan de universiteit,
- meer onderzoeksmogelijkheden geven
- “tutoring” en “mentoring”

2) bewerken van de inter-persoonlijke en de intra-persoonlijke processen

bv. bij deze minderheidsgroepen het gevoel bijbrengen dat zij behoren tot de universiteit

3) Institutionele maatregelen

- de universiteiten moeten zich inspannen om zo sterk mogelijk de diversiteit in de universiteiten te doen toenemen

4) Maatregelen op het individuele vlak

- Angst wegnemen van studenten die twijfelen aan hun capaciteiten,

bv. - door niet publiek bekend maken van resultaten,

- tests zonder bias,
- werken in situatie waar studenten zich niet bedreigd voelen,
- studenten bewust maken van gevaar van stereotypen,
- docenten bewust maken van problemen van minderheden

2) Relatie tussen egalitarisme, etnisch identiteitsgevoelen, out-group oriëntatie en affectieve vooringenomenheid

- promoten van een zekere fierheid over de eigen etnische groep.

Dit moet gepaard gaan met het bewustmaken dat andere etnische groepen even hoge waarden en tradities voorstaan.

- het heeft zin studenten bewust te maken van de waarden van het egalitarisme om op die wijze vooroordelen te verminderen
- Men zou best out-groups leren appreciëren en werken aan het wegnemen van vooroordelen

3) Positieve discriminatie

- positieve discriminatie bevordert dat een groter aandeel leden van minderheidsgroepen een aanvraag doen in universiteiten en dat er ook een groter aandeel van hen wordt toegelaten
- Wat kan men leren uit de gevolgen van het afschaffen van positieve discriminatie bij de toelating van studenten aan de universiteiten in de staat Washington (USA)?
  - het aandeel studenten uit de minderheidsgroepen dat zich aanbood aan de universiteiten was tijdelijk afgenomen
  - programma's die positieve discriminatie naar voor schuiven, mogen worden gezien als een signaal waarbij men institutioneel een soort verwelkoming uitspreekt naar deze minderheidsgroepen

4) Mentorschap

- Een mentor is iemand die een andere actor helpt bij het bepalen van zijn doelen en de standaard die hij nodig heeft bij het uitoefenen van zijn taak en hem daarenboven helpt bij het ontwikkelen van de noodzakelijke bekwaamheden om daarin te lukken
- impact van mentoring op de aanwezigheid van de minderheden in het hoger onderwijs
- resultaten zijn zeer verschillend
  - Toch enkele regels:
    - men vertrekt met een gestructureerd programma zodat men een duidelijk zicht heeft op de relaties tussen de mentors en men weet waar men ondersteuning moet geven en hulp moet verstrekken
    - erkend worden door de academische overheid
    - een dienst of een speciale groep oprichten
    - vergaderingen organiseren waar mentors elkaar kunnen ontmoeten

5) Multicultural Excellence Program (MEP)

Bedoeling van het programma is:

- 1) studenten die afstuderen in het secundair onderwijs helpen de stap te zetten naar het hoger onderwijs
- 2) de relatie tussen het secundair onderwijs en de hogere onderwijsinstellingen verbeteren
- 3) ertoe bij te dragen dat studenten uit het secundair onderwijs terechtkomen op de plaats waar ze het meeste succes zullen hebben.

- Wie kon deelnemen?

- behoren tot een minderheidsgroep
- men startte reeds vanaf het eerste jaar van het secundair onderwijs

Maatregelen:

- concrete bezoeken aan universiteiten,
- men lichtte hen in over de betekenis van het gezin in dit gebeuren,
- men werkte aan de opbouw van peergroups,
- men bracht de studenten in contact met mentors,
- studenten ontvingen heel wat informatie over de universiteiten die ze konden kiezen, over mogelijke financiële hulp, en de wijze waarop zij toegang zouden krijgen tot de universiteit

Resultaten:

- Ongeveer 1/3 van de studenten volgde het volledige programma en dit verschilde naar gelang de minderheidsgroep waartoe zij behoorden.
- deelnemen tot aan het einde van het programma hield niet direct verband met de studieresultaten van de leerlingen
- het verlaten van het programma ging gepaard met een daling van de studieresultaten

- MEP-studenten hebben betere resultaten in het secundair onderwijs dan hun peers die niet hebben deelgenomen aan MEP, alhoewel het verschil klein is.
- MEP-studenten verzamelen meer credits gedurende het eerste jaar aan de universiteit

Overwegingen

Wij hebben nood aan een beleid dat iedereen, minderheids- en meerderheidsgroepen, bewust maakt van de psychologische hindernissen, naast de materiële, die wij in onze samenleving (onbewust?) hebben opgebouwd.

Dergelijke initiatieven zouden vergezeld moeten gaan van wetenschappelijk onderzoek.

3. Academisering van het hogescholenonderwijs

Hoe kan men de kansengelijkheid bevorderen bij het proces van de academisering van het hogescholenonderwijs?

Twee invalshoeken:

1. academisering van het hogescholenonderwijs zien als een instrument ter bevordering van de kansengelijkheid?
2. geven de middelen beschikbaar voor de academisering van het hogescholenonderwijs gelijke kansen aan het academiseringsproces in hogescholen en universiteiten?

Antwoord op vraag 1: ja

Antwoord op vraag 2: neen

- middelen zijn wellicht niet voldoende om het doel op het geplande moment te bereiken.
- de verandering die de hogescholen en de universiteiten moeten realiseren is erg groot
- van de hogescholen wordt verwacht dat zij hun personeel aanzetten om vanuit een ander standpunt te doceren en daarenboven taken op te nemen die oorspronkelijk niet gevraagd waren
- oude habitus moet veranderen voor een nieuwe
- doceerbelasting verlagen

- deze problemen zijn niet nieuw.
- in onderzoek werd reeds meermaals voor deze problemen gewaarschuwd.
- onderzoekers moeten zoeken om hun onderzoeksmateriaal nog beter onder ogen te brengen van de beleidsvoerders

4. Besluit

- schoolse kansengelijkheid heeft onder invloed van de globalisering een andere inhoud gekregen

- ofschoon de kansenongelijkheid in vergelijking met vijftig jaar geleden is afgenomen, zijn er nog steeds groepen in onze samenleving die minder kansen krijgen in het onderwijs

- beleid heeft de kansengelijkheid in het onderwijs bevorderd...

maar voor bepaalde domeinen van gelijkekansenbevordering heeft men weinig ervaring, terwijl andere landen dat wel hebben

- onderzoek moet deze veranderingen opvolgen, maar opletten voor overlappingsen

- gebruik van wetenschappelijk onderzoek zou moeten bevorderd worden.